

BAUER'İN 100 YIL ÖNCESİNDEN KALAN MİRASI

Gökhan Erkiç

Çarlık döneminin sinemasal ruhunu **Evgeni Bauer** sinemasından daha iyi temsil edenini arama çabası hoş sürprizlerle karşılaşma olanağı tanısa da günümüzde ulaşılabilenler içinden elimize umduğumuzdan fazlası geçmez. Gündemdeki olaylara hızlı refleks göstermesiyle bilinen **Bauer**'in 1917 yapımı filmleri arasında en dikkat çekici olanı *Devrimci*'dir (Revolutsioner). Kameramanlığını yönetmenin değişmez partneri **Boris Zavelev**'in yaptığı, senaryosunu **Ivan Perestiani**'nin yazdığı ve başrolünü oynadığı filmin diğer oyuncularını **Vladimir Strizhevsky**,

Evgeni Bauer

Zoia Bogdanova, **Mikhail Stalski** ve **Konstantin Zubov**. 1907 yılı. Çevresinde Büyükbaba takma adıyla bilinen yaşlı devrimci, kardeşinin evinde iken jandarmaların baskınına uğrar. Elindeki belgeleri yakmaya çalışırsa da yakalanır ve cezaevine atılır. Hücrenin duvarlarını kaplayan yazılar önceden konaklayan sakinleri hakkında bilgi verir. Duvar yazılarında gelecek, özgürlük ve Rusya üzerine 1905 devriminden geriye kalan söylemler ve yoldaşlarına belki de son kez seslenen tutuklu işçi ve öğrencilerin isimleri vardır. Büyükbaba sürgün cezasına çarptırılır ve Sibiry'a'nın yolunu tutar. Hücresinde umutsuz kışlar kışları, umutlu mektuplar mektupları kovalar. Hücre arkadaşlarından Levitski koşullara dayanamayıp hastalanır ve kısa sürede ölür. Büyükbaba yoldaşının mezarı başında zafere kadar savaşıma sözünü kim bilir kaçınıcı kez yineler.

Derken 1917 yılının Şubat ayı gelir ve devrimin ilk ayağı gerçekleşir. Büyükbaba için sürgün yılları sona erer. Hücresini terk etmeden önce Levitski'nin mezarına uğrar ve ona seslenir: Özgür Rusya! Köpeklerin çektiği kar kızıağı ve trenle

gerçekleştirdiği uzun bir yolculuğun ardından evine döner. Tutukluluk yıllarına rağmen ne soluğu daralmış ne de inancı zayıflamıştır. Masalar onun devrim söylevlerine yeniden tanıklık etmeye başlar. Oğlu Kolenka'ya gelecekte, onlara düşen görevin anayurdu ve özgürlükleri savunmak olduğu düşüncesinden söz eder. Yaşlı devrimci, yaşanan zorlukların geçmişte kalmış olmasından, insanların coşkusundan ve düzenlenen kutlama törenlerinden duyduğu keyfi saklamaz. Biricik üzüntüsü oğlu Kolenka'nın bu kitlesel sevince ortak olmaması, uzak durmasıdır. Ancak sonunda oğlu da hatasını anlar. Devrimin doğurduğu Rusya'yı birlikte savunma sözü verir. Baba ve oğul uzlaşır. Yaşlı devrimci oğluyla birlikte silahlı güçlere katılır. Özgür Rusya'ya verdikleri sözleri yerine getirmek için birlikte cephenin yolunu tutarlar.

Devrimci (Revolutsioner)

Senaryonun alelacele yazıldığı, olay örgüsünün çok bildik bir çizgi üstünde ilerlemesi ve karakterlerin karikatürümsü bir derinliğin ötesine geçememesinden anlaşılıyor. Zamanın koşullarını bir an önce değerlendirme çabası güttüğü açık olan, melodram kalıplarını kullanmakla henüz işin başında ters yola giren ve öykü boşluklarının anlatıyı zedelediği *Devrimci*'nin en ilginç tarafı, **Perestiani**'yi bildik tarihsel nedenlerle bir yana koysak bile, **Bauer** gibi düzenle bir sıkıntı yaşamadığını düşündüğümüz bir ismin devrime ve devrimciye sempatiyle bakan bir filme imza atmış olması. İş iştir mi, yoksa içimizde dolaşan bastırılmış devrim ruhunun boşalması mı?

Mutluluğa (Za Schastem)

Mutluluğa (Za Schastem) Bauer filmografisinin sıradan melolarından biri olmakla birlikte çitayı tutturana iş çalışmalarından. Sanat yönetmenliğini üstlenen genç Lev Kuleshov'un önde gelen rollerden birini de oynadığı filmin diğer oyuncuları Nikolay Radin, Lidia Koreneva, Tasia Borman ve Enochka Bauer. Babasının ölümünden sonra yalnızlaşan, kör olma riskiyle yaşayan, annesinin edindiği hukukçu sevgilisine platonize olan, aile doktorunun iyi geleceğini düşünerek deniz kıyısına götürülmesini önerdiği Li karmakarışık duygular içinde annesiyle birlikte Kırım'ın yolunu tutar. Geleceğin film yönetmeni olacak genç bir ressamın aşkına duyarsız kalan Li, ısrarlara dayanamayarak soluğu yanlarında alan annesinin sevgilisi Dimitri'ye yakınlaşmak için her fırsatı değerlendirir. Sonunda tatil biter, yazlıkçılar kente döner, arkalarında kırık bir ressam kalbi bıraktıklarını bilmeden. Annesi, kızının mutluluğu için sevgilisi Dimitri'den kızıyla evlenmesini ister. Dimitri ise Li'ye sevdiği kadının kendisi değil, annesi olduğunu söyleyerek son noktayı koyar. Li girdiği ani şok sonucunda kör olur. Gün ışığıyla barışık görüntüler ve kontrollü çerçeveler, Zavelev'in görüntüleme çalışmasının filmin sigortası yerine geçmesini sağlıyor.

Çekimlerini Bauer'in başlattığı ancak Olga Rahmanova tarafından tamamlanan ve gösterimi devrim sonrasında gerçekleştirilen *Paris'in Kralı* (Korol Parizha) bir Georges Ohnet uyarlamasıdır. Zavelev'in kamerası Vyacheslav Svoboda, Nikolay Radin, Emma Bauer, Mikhail Stalski ve Lidia Koreneva'nın başını çektiği kadronun sergilediği oyunu filme alır. Paris salonlarının varoluş

nedenleri olan gösteriş, aşk ve kumar, dünyanın yuvalanabildiği her coğrafyasında kolonileşen burjuvaziyi simgeleyen hayat oyunları olarak kendine Yalta'da yeni bir ortam yaratmıştır. Kentin Karadeniz'in Paris'i olarak görülmesinde bu koloninin uluslar arası olması önemli rol oynar. Aşk, hırs, gösteriş, güç ve kıskançlığın zenginlik ve ekonomik statüyü ardına alarak tükettiği insan ilişkileri bize çürümüş bir görkemin kapılarını açar. Hiçbir şey kendine ait değilmiş gibidir.

Paris'in Kralı (Korol Parizha)

Kendine yabancılaştığı ölçüde yabancı olduğu kültüre yamanır. Hayatın her alanını taklitlerin egemen olduğu bir yapaylık kaplar. Aşk, aldatma ve itirafların neden olduğu sorunlar çözümünü düelloda arar. İnsanın kendi isteği ve eliyle gerçekleştirdiği bu ölümü erkene alma eylemi, burjuvazinin küçük insanları açısından bir tür kurtuluş ve yenilenme olanağıdır. Belleğin kurtulması gereken kayıtları silinir ve hayat yeniden kurgulanır. Düşkünlüğün bedelinin ödenmesi diğerlerini rahatlatır. Yaralı ruhlar akan kanla tedavi edilir. Gösteri, bir sonraki bunalıma kadar, kaldığı yerden akmayı sürdürür.

Çekimlerine 1917 yazında **Khanzhonkov**'un Yalta stüdyolarında başlanan filmi, **Mutluluğa** filminin çalışmaları sırasında ayağı kırılan **Bauer** koltuğundan yönetmek zorunda kalır. Akciğerinde ortaya çıkan sorun nedeniyle hastaneye kaldırılır ve haziran ayında hayatını kaybeder. Yönetmen koltuğuna geçen **Rahmanova** filmi tamamlar ve ilk yönetmenliğini gerçekleştirmiş olur. Bu aksak süreç, filmin gösterimini Ekim Devrimi sonrasına, aralık ayı başına atar. Ne seyircinin ne de sinema yazarlarının ilgilendiği film unutulmuşu terk edilir.